

Πρόλογος της ιταλικής έκδοσης

Στις 6 Ιουνίου 1984, το Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ κάλεσε επίσημα τον Καλβίνο να αναλάβει για το προσεχές έτος την ετήσια σειρά μαθημάτων *Charles Eliot Norton Poetry Lectures*. Πρόκειται για έναν κύκλο έξι διαλέξεων που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια ενός ακαδημαϊκού έτους (για τον Καλβίνο ήταν προορισμένο το ακαδημαϊκό έτος 1985-1986) στο Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ, στο Κάιμπριτζ της Μασσαχουσέττης. Ο όρος «Poetry» δηλώνει, στην προκειμένη περίπτωση, κάθε μορφή ποιητικής επικοινωνίας – λογοτεχνική, μουσική, εικαστική – και η επιλογή του θέματος είναι εντελώς ελεύθερη. Η ελευθερία αυτή ήταν η πρώτη δυσκολία που έπρεπε να αντιμετωπίσει ο Καλβίνο, καθώς ήταν πεπεισμένος για το σημαντικό ρόλο που παίζει ο υποχρεωτικός περιορισμός στη λογοτεχνική εργασία. Από τη στιγμή που όρισε με σαφήνεια το θέμα του – τη διαφύλαξη ορισμένων λογοτεχνικών αξιών κατά τη διάρκεια της επόμενης χιλιετίας – αφιέρωσε όλο σχεδόν το χρόνο του στην προετοιμασία των διαλέξεων.

Σε σύντομο χρονικό διάστημα, οι διαλέξεις αυτές του έγιναν έμμονη ιδέα και μια μέρα μου ανήγγειλε πως οι ιδέες και το υλικό που είχε μαζέψει επαρκούσαν όχι μόνο για τα έξι προβλεπόμενα και υποχρεωτικά μαθήματα, αλλά τουλάχιστον

χιστον για οκτώ. Γνωρίζω τον τίτλο του μαθήματος που θα μπορούσε να είναι το όγδοο, *Περί αρχής και τέλους* (των μυθιστορημάτων), αλλά δεν έχω βρει μέχρι σήμερα το κείμενο. Μόνο μερικές σημειώσεις.

Τη στιγμή της αναχώρησής του για τις Ηνωμένες Πολιτείες, από τα έξι μαθήματα είχε γράψει τα πέντε. Λείπει το έκτο, *Consistency*, και το μόνο που ξέρω γι' αυτό είναι ότι θα αναφερόταν στο *Bartleby* του Herman Melville. Θα το έγγραφε στο Χάρβαρντ. Τα κείμενα αυτά, καθώς θα αποτελούσαν τις διαλέξεις του, ο Καλβίνο θα τα διάβαζε στους ακροατές του και σίγουρα πριν τα δημοσιεύσει θα τους έριχνε μια ακόμη ματιά. Δεν πιστεύω, όμως, ότι θα έκανε σημαντικές αλλαγές. Οι διαφορές ανάμεσα στην πρώτη μορφή του κειμένου που διάβασα και την τελευταία αφορούν τη δομή, όχι το περιεχόμενο.

Το βιβλίο αυτό αναπαράγει το δακτυλογραφημένο κείμενο όπως το βρήκα. Κάποια μέρα, δεν ξέρω πότε, θα γίνει μια κριτική έκδοση των χειρόγραφων τετραδίων. Άφησα στα αγγλικά τις λέξεις που ο Καλβίνο είχε γράψει απευθείας σ' αυτήν τη γλώσσα, όπως έμειναν στο πρωτότυπο και τα παθήματα.

Ερχομαι τώρα στο πιο δύσκολο σημείο: τον τίτλο.

Ο Καλβίνο άφησε αυτό το βιβλίο χωρίς τίτλο στα ιταλικά. Χρειάστηκε να σκεφτεί πρώτα τον αγγλικό τίτλο, *Six memos for the next millennium*, που ήταν και ο οριστικός τίτλος του. Είναι αδύνατο να ξέρει κανείς πώς θα τον μετέφραζε στα ιταλικά. Αν αποφάσισα τελικά να δώσω τον τίτλο *Αμερικανικά μαθήματα* είναι γιατί το τελευταίο εκείνο καλοκαίρι του Καλβίνο, τον επισκεπτόταν συχνά τα πρωινά ο Πιέτρο Τσιτάτι και η πρώτη ερώτηση που του έκανε πάντα ήταν: «Πώς πά-

νε τα αμερικανικά μαθήματα;». Οι συζητήσεις τους επίσης περιστρέφονταν γύρω από τα αμερικανικά μαθήματα. Ξέρω πως αυτός ο λόγος δεν αρκεί και ότι ο Καλβίνο ήθελε να έχουν μια κάποια ομοιομορφία οι τίτλοι των βιβλίων του σε όλες τις γλώσσες που θα μεταφράζονταν. Ο τίτλος *Πάλομαρ* είχε επιλεγθεί γι' αυτόν ακριβώς το λόγο. Νομίζω, επίσης, ότι η φράση *for the next millennium* θα αποτελούσε μέρος του ιταλικού τίτλου. Σε όλες του τις προσπάθειες να βρει το σωστό τίτλο στα αγγλικά, μπορεί να αλλάζουν οι άλλες λέξεις, αλλά η φράση *for the next millennium* παραμένει πάντα – γι' αυτό και την κράτησα. Θέλω, επίσης, να προσθέσω ότι το δακτυλόγραφο ήταν πάνω στο γραφείο του, τακτοποιημένο στην εντέλεια: κάθε διάλεξη ήταν μέσα σ' ένα διαφανή φάκελο, και όλες μαζί σ' ένα χαρτοφύλακα, έτοιμο να μεταφερθεί στη βαλίτσα.

Η σειρά διαλέξεων με τίτλο *Norton Lectures* άρχισε το 1926 και κλήθηκαν να τις αναλάβουν προσωπικότητες όπως ο Τ.Σ. Έλιοτ, ο Ίγκορ Στραβίνσκι, ο Χόρχε Λουίς Μπόρχες, ο Νόρθροπ Φράνκ, ο Οκτάβιο Πας. Το 1985 ήταν η πρώτη φορά που προσκαλούσαν έναν Ιταλό συγγραφέα.

Επιθυμώ να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στον Luca Marighetti του Πανεπιστημίου της Κωνσταντίας για τη βαθύτατη γνώση του έργου και της σκέψης του Καλβίνο, και στην Angelica Koch από το ίδιο Πανεπιστήμιο για τη βοήθεια που μου προσέφερε.

Esther Calvino